

نظر اسلام در ارتباط با منازل بزرگ و مجلل چیست؟ و چگونه می‌توان مردم را در ساخت مسکن به سمت میانه‌روی سوق داد؟

🕒 1399-10-06 | زمان مطالعه: 4 دقیقه

سوال: نظر اسلام در ارتباط با منازل بزرگ و مجلل چیست؟ و چگونه می‌توان مردم را در ساخت مسکن به سمت میانه‌روی سوق داد؟

پاسخ:

با دقت در سخنان و سفارش‌هایی که از پیشوایان دین اسلام در ارتباط با مسکن به ما رسیده، مشاهده می‌شود که از یک‌سو از داشتن منازل بزرگ و مجلل نهی شده و از سوی دیگر به داشتن منزل وسیع توصیه شده است. در روایاتی به وسعت و بزرگی منزل توصیه شده و حتی از افتخارات مردان به حساب آمده، تا جایی که در برخی دعاها از خداوند منزل وسیع درخواست می‌شود. اما در برخی روایات، داشتن منزل بزرگ ناپسند شمرده شده است.

جمع‌بندی میان روایات مختلف، می‌تواند ما را به میانه‌روی سوق دهد.

در این فرصت برخی از روایات را در این زمینه مرور می‌کنیم:

الف. وسعت منزل

1. منزل وسیع از جمله مواردی است که مورد توجه اسلام قرار دارد. در سخنان بزرگان دین، از سعادت مرد، خانه وسیع معرفی شده است؛ چنان که رسول خدا (ص) می فرماید: «مَنْ سَعَادَهُ الْقَرْءُ أَنْ يَتَّسِعَ مَنْزِلُهُ»؛ [1] از سعادت آدمی است که خانهاش وسیع باشد.

2. اهمیت این موضوع به حدی است که رسول خدا (ص) در یکی از دعاهايش، از خداوند متعال، خانه وسیع طلب می کند: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَ وَسِّعْ لِي فِي دَارِي وَ بَارِكْ لِي فِي رِزْقِي»؛ [2] خدایا گناه مرا ببخش و خانه مرا وسعت بخش و روزی مرا مبارک گردان.

3. مردی از انصار در محضر پیامبر (ص) از داشتن منزل کوچک ابراز ناراحتی نمود. پیامبر فرمود: داد بزن و از خداوند بخواه که خانهات توسعه پیدا کند (یعنی با جدیت از خدا بخواه).

«شَكَرَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (ص) أَنَّ الدُّوْرَ قَدِ اكْتَنَفْتُهُ فَقَالَ النَّبِيُّ (ص) اذْفَعْ صَوْتَكَ مَا اسْتَطَعْتَ وَ سَلِ اللَّهَ أَنْ يُوَسِّعَ عَلَيْكَ»؛ [3]

ب. نهی از داشتن منزل بزرگ

1. «و قد دخل على العلاء بن زياد الحارثي و هو من أصحابه -يعوده، فلما رأى سعه داره قال: ما كنت تصنع [يسعه] بسعه هذه الدار في الدنيا- [أما] و أنت إليها في الآخرة كنت أحوج و بلى إن شئت بلغت بها الآخرة تقرى فيها الضيف و تصل فيها الرحم و تطلع منها الحقوق مظالعتها فإذا أنت قد بلغت بها الآخرة»؛ [4]

امام علی (ع)، هنگام عیادت علاء بن زیاد حارثی که از اصحاب او بود، و دیدن سرای بزرگ وی فرمود: خانه به این بزرگی را در این دنیا برای چه می خواهی، در صورتی

که در آخرت بیشتر به آن نیاز داری؟

اما می‌توانی- در صورتی که خواهی- با این سرا، سرای
آخرت را نیز به دست آوری؛ یعنی در آن از مهمانان
پذیرایی کنی، و به صله ارحام بپرداز، و حقوق حق
داران را به دست آنان برسانی که در این صورت از این
خانه به خانه آخرت خواهی رسید.

2. «مَرَّ الْحُسَيْنُ (ع) بِدَارِ بَغْضِ الْمَهَالِبِ فَقَالَ رَفَعَ الطَّيْنَ وَ
وَضَعَ الدِّينَ»؛ [5] امام حسین (ع) منزل (مجللی) را دید ،
فرمود گل‌ها را بالا برد و دین خود را پایین آورد.

3. «مَنْ بَنَى فَوْقَ مَا يَسْكُنُهُ كَلَّفَ حَمْلَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»؛ [6]
هر کس ساختمانی بیش از مورد نیازش بسازد، در

قیامت، مجبورش می‌کنند تا آن را بر دوش خود حمل کند.

4. «مَنْ بَنَى بَيْتًا رِيَاءً وَ سَمِعَهُ حَمْلُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَى سَبْعِ
أَرْضِينَ ثُمَّ يَطْوُفُهُ نَارًا يُوقِدُ [ثَوَقْدًا] فِي غُنْقِهِ ثُمَّ يُزْمَى بِهِ
فِي النَّارِ فُقُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ يَبْنِي رِيَاءً وَ سَمِعَهُ قَالَ
يَبْنِي فَضْلًا عَلَى مَا يَكْفِيهِ أَوْ يَبْنِي مُبَاهَاةً»؛ [7] هر کس برای

خودنمایی یا شهرت‌طلبی خانه‌ای برای خود بسازد، روز
قیامت آن خانه را تا هفتمین طبقه زمین به دوش می‌کشد،

سپس به صورت حلقه‌ای آتشین طوق گردنش می‌شود،
آن‌گاه او را با آن حال به آتش دوزخ می‌افکنند. راوی گفت:

پرسیدیم: ای پیامبر خدا(ص)، چگونه برای خودنمایی یا

شهرت‌طلبی خانه می‌سازد؟! فرمود: خانه‌ای بسازد که

بیش از اندازه حاجتش باشد، یا آن را برای فخر فروشی بنا
کند.

آنچه از مجموع این روایات به دست می‌آید به شرح زیر
است:

یک. منظور از منزل وسیع، داشتن کاخ یا خانه مجلل

نیست، بلکه برخورداری از خانه‌ای است که به اندازه نیاز و کفایت باشد. البته روشن است که میزان نیاز واقعی در خانواده‌ها متفاوت است، ولی مهم این است که خانه، به اندازه نیاز عرفی باشد و نه بیش‌تر.

دو. نظر اسلام درباره بزرگی و وسیع بودن منزل، ناظر به انتخاب مکانی است که خانواده به راحتی در آن زندگی کند. به تعبیر دیگر، اسلام به دنبال آن است که در خانه، فضایی مهیا شود که آسایش و آرامش خانواده را فراهم سازد. به تجربه ثابت شده است خانه‌های کوچک، کسالت و افسردگی را برای خانواده‌ها به همراه دارد. در چنین فضایی رفت و آمدهای اقوام و دوستان که در دین به طور فوق‌العاده‌ای بر آن تأکید شده است، به حداقل رسیده یا حذف می‌شود. اسلام با در نظر گرفتن چنین مسائلی در صدد ایجاد فضایی مناسب و با نشاط در محیط خانه بوده است.

سه. اسلام، هر خانه بزرگی را باعث سعادت دنیوی و اخروی نمی‌داند. وسعت خانه زمانی مورد تأیید است که وسیله‌ای برای دست یافتن صاحب خانه به هدف‌های شایسته خانوادگی و اجتماعی؛ مانند برپا داشتن جلسات آموزنده، دینی و اطعام فقرا باشد؛ و گرنه هر خانه وسیع و بزرگی نمی‌تواند عامل سعادت و خوش‌بختی قرار گیرد. گاه شخصی منزل مناسبی دارد و در آن زندگی می‌کند ولی به علل مختلف؛ مانند موقعیت خاص اجتماعی، رفت و آمدهای قومی و فامیلی و... ناچار است از میهمان‌های زیادی پذیرایی کند؛ از این جهت احساس می‌کند که این منزل، با توجه به رفت و آمدهای زیاد، کوچک است، هم خود و خانواده‌اش و هم میهمانان در ناراحتی و فشارند.

در این جا داشتن خانه بزرگ تر را در شأن چنین شخصی است، اما فرد دیگری، دارای زندگی و منزل مساوی با همین شخص است، اما رفت و آمد کم تری دارد و تنها خرید خانه بزرگ تر به سبب فخر فروشی، چشم و همچشمی، و... است. در این گونه موارد نه تنها اسلام بر منزل وسیع تر تأکید نمی نماید، بلکه آن را تقبیح می کند. چهار بنا براین، جمع میان این دو نگاه حرکت به سمت میانه روی است. آنچه را که برخاسته از نیاز باشد - اعم از نیاز معنوی، مادی، اجتماعی و... - مورد تأیید شرع است، اما آنچه فرد سعی می کند خود را نیازمند آن بداند، مورد سرزنش و تقبیح قرار گرفته است.

سوال "نظر اسلام در ارتباط با منازل بزرگ و مجلل چیست؟ و چگونه می توان مردم را در ساخت مسکن به سمت میانه روی سوق داد؟" از طرف اسلام کوئست پاسخ داده شد.

تو و رویکردی زشت‌تر از رویکرد تو ندیده‌ام. مگر تو به جنگ آمدی تا زن‌ها را بترسی؟ [14] در نهایت شبث در حدود سال هفتاد هجری از دنیا رفت. [15]

[1]. ذهبی، محمد بن احمد، تاریخ الاسلام، تحقیق: تدمری، عمر عبد السلام، ج 5، ص 416، بیروت، دار الکتب العربی، چاپ دوم، 1409ق.

[2]. ابن سعد کاتب واقدی، محمد بن سعد، الطبقات الکبری، ج 6، ص 241، بیروت، دار الکتب العلمیه، چاپ دوم، 1418ق.

[3]. مقریزی، تقی الدین، امتاع الأسماع بما للنبی من الأحوال و الأموال و الحفده و المتاع، تحقیق: نمبسی، محمد عبد الحمید، ج 14، ص 242، بیروت، دار الکتب العلمیه، چاپ اول، 1420ق.

[4]. دینوری، ابو حنیفه احمد بن داود، الأخبار الطوال، تحقیق: عبد المنعم عامر، مراجعه، جمال الدین شیال، ص 229، قم، منشورات الرضی، 1368ش.

[5]. ابن حجر عسقلانی، احمد بن علی، الاصابه فی تمییز الصحابه، تحقیق: عبد الموجود، عادل احمد، معوض، علی محمد، ج 3، ص 303، بیروت، دار الکتب العلمیه، چاپ اول، 1415ق.

[6]. ابن خلدون، عبد الرحمن بن محمد، دیوان المبتدأ و الخبر فی تاریخ العرب و البربر و من عاصرهم من ذوی الشأن الأكبر (تاریخ ابن خلدون)، تحقیق: خلیل شحاده، ج 2، ص 627، بیروت، دار الفکر، چاپ دوم، 1408ق.

[7]. مقدسی، مطهر بن طاهر، البدء و التاریخ، ج 5، ص 222، بور سعید، مکتبه الثقافه الدینیّه، بی تا.